namelijk dat het in een dringende en diep gevoelde behoefte is komen voorzien. Dat dit aldus is, blijkt overduidelijk daaruit, dat „Sonnevanck" zich als met één slag een plaats in de harten van het christelijk volkje heeft weten te veroveren; dat het zich een sympathie heeft weten te verwerven, die in overeenstemming is met de plaats, die het in de practijk van het christelijk volksleven is gaan innemen.

Met niet te veel warmte kunnen we dan ook er op aandringen, dat men voortga, de „Vereeniging tot christelijk hulpbetoon aan tuberculoselijders" krachtig te steunen, opdat zij met haar uitnemende stichting steeds meer kunne beantwoorden aan haar roeping en aan de hooge eischen, die haar thans reeds gesteld worden, en aan welke zij in steeds toenemende mate zal hebben te beantwoorden.

Daarnaast echter zij er op gewezen, dat de christelijke liefdadigheid, ook als zij zich met de tuberculose en haar bestrijding bezig houdt, de bescheidenheid en stilheid in acht heeft te nemen en de humbug, het sportachtige, heeft te mijden, dat de wereld aan haar tuberculosebestrijding helaas te vaak verbindt, en waarop, werd die methode deszijds overgenomen, zeker 's Heeren zegen niet verwacht zou kunnen worden.

Zooeven zeiden we, dat „Sonnevanck" zoo'n belangrijke plaats in de praktijk van ons christelijk leven inneemt. Dit werd niet zonder goeden grond gezegd. Immers, in het vorige jaarverslag kon worden medegedeeld, dat vóór 31 Dec. 1908 reeds alle bedden in de beide op 6 Oct. 1908 in gebruik genomen paviljoens van „Sonnevanck" bezet waren.

De ondervinding, in den aanvang van 1909 opgedaan, maakte duidelijk, dat zoo spoedig mogelijk moest worden gezorgd, dat het sanatorium vergroot werd.

De aanvragen om opname van patienten werden steeds talrijker; een operatiezaal en een laboratorium ontbraken nog; de huisvesting van den geneesheer-directeur en van de directrice liet veel te wenschen over, een behoorlijke eet- en conversatiekamer voor de zusters miste men! in één woord, het geheele personeel voor de verpleging moest zich behelpen en de verpleging zelf vorderde volledige afwerking van den bouw.

Toen dan ook ongeveer de helft van het kapitaal voor den bouw van het hoofdgebouw toegezegd was, meende het bestuur dezer vereeniging, niet langer met de aanbesteding daarvan te mogen wachten.

We willen niet verzuimen, hier eenige cijfers uit het verslag over te nemen, om te doen zien, hoe het geld der vereeniging besteed wordt en tevens om er eenig besef van te geven, hoe ontzaglijk veel voor zoo'n inrichting noodig is.

De aanbesteding had plaats den 29 Mei 1909 en de bouw werd voor ƒ 66800 opgedragen aan den aannemer J. de Groot te Apeldoorn. Behalve dezen bouw werd aan denzelfden aannemer opgedragen de bouw van een machinist-woning, wijl de tegenwoordige woning voor den koetsier bestemd moest worden, de vergrooting van het Keukengebouw en van het machinegebouw; een en ander voor ƒ 15323.

Het verfwerk werd afzonderlijk uitbesteed aan den heer M. Borgardijn te Arnhem voor ƒ 4825, de uitbreiding der pneumatische waterleiding en het leveren en stellen van sanitaire artikelen werd opgedragen aan Gebr. Pruys te Apeldoorn voor ƒ 9107, de aanleg der electrische verlichting aan Gebr. Romeyn te Arnhem voor ƒ 2500, de centrale verwarming aan de firma's Deerns en Westeringh te Arnhem voor ƒ 8968.

Voorts werd nog besloten tot de aanschaffing eener stoomkookinrichting die ongeveer ƒ 5000 moet kosten, en tot den aanleg van een bevloeiingsveld, waarvan de kosten geraamd zijn op ƒ 1500. Dit bevloeiingsveld is gewenscht, teneinde op de meest hygiënische wijze het afvalwater van het terrein te verwijderen.

In de eerste helft van 1910 kan de voltooiing van „Sonnevanck" tegemoet gezien worden.

In verband met de ontzaglijke kosten, die een inrichting als „Sonnevanck" vooral in den aanvang vereischt, zal het niet bevreemden, dat, hoezeer de financieele uitslag der exploitatie van het sanatorium tot tevredenheid moge stemmen, de vereeniging nog niet is waar zij wezen moet.

Het verpleeggeld ad ƒ 2 per dag was, zoo meldt het verslag, niet toereikend om alle kosten te dekken, en daarom is bij den voortduur de steun van allen, die onze vereeniging door contributiën en en giften sterker maken, zeer noodig; vooral ook, omdat zoodra de obligatieleening geheel geplaatst zal zijn, niet volstaan kan worden met eene jaarlijksche aflossing van ƒ 500, maar die aflossing zal moeten gesteld worden op een minimum van ƒ 2500, om, naar mate de rentelast vermindert, regelmatig verhoogd te worden.

Tot krachtigen steun wekken we dan ook gaarne op, terwijl we evenzeer steunen het hernieuwd beroep op de medewerking van hen die met middelen gezegend zijn, om de nog in portefeuille zijnde obligatiën te plaatsen. Indien velen een 4 pCt. obligatie van ƒ 500 of van ƒ 100 nemen, kan de reeds zoo rijk gezegende arbeid op „Sonnevanck" voorspoedig voortgaan.

Officieele Berichten.

L. S.!

De classe Goes, bijgestaan door de dep. Synode naar art. 49 K. O., heeft in hare vergadering van den 23en Juni j.l. peremptoir geëxamineerd den heer F. G. H. Bramer, beroepen Pred. te Heinkenszand, en, na gehoord gunstig advies der dep., dezen Broeder met alle stemmen toegelaten tot den Dienst des Woords en der Sacramenten in de Geref. Kerken.

Namens de classe voornoemd:

R. J. VAN DER VEEN.

Goes, 23 Juni 1910.

Classis Alkmaar.

De raad der Geref. Kerk te Broek op Langendijk roept de Kerken der classis Alkmaar samen tot de classicale vergadering, die D.V. Woensdag 27 Juli 1910 te Alkmaar op gewonen tijd en plaats zal gehouden worden. Punten voor het agendum tijdig in te zenden bij den class. corresp. Ds. C. Stadig te Helder.

Namens den raad der roepende Kerk:

J. MULDER, *voors.*
A. OUWEHAND, *scriba.*

Broek op Langendijk, 29 Juni 1910.

Kort verslag van de vergadering der Classis Assen, 25 Mei 1910.

1. Ds. Smitt, praeses der vorige classis, opent de vergadering. Hij laat zingen Ps. 103 : 8, leest Psalm 103 en gaat voor in gebed. Hierna spreekt hij een kort woord naar aanleiding van het onverwacht overlijden van Ds. Wissink, waarop Br. Salomons, Oud. van Gasselternijeveen, met enkele woorden antwoordt.

2. Alle Kerken zijn vertegenwoordigd. Smilde B zond een diaken, welken, de reden gehoord, keurstem wordt verleend.

3. Praeses voor deze vergadering is Ds. Hangelbroek, scriba Ds. Zahn en assessor Ds. Smitt, terwijl voor 't persverslag Br. Koster wordt aangewezen.

4. De notulen der vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

5. Medegedeeld wordt, dat alle Kerken in de classes hunne jaarlijksche vaste bijdrage voor den Evangelisatiearbeid in de prov. Drente hebben verhoogd.

6. Ds. Hangelbroek rapporteert als classiscorrespondent voor de Zending op Soemba, waarvoor hij echter in den laatsten tijd weinig kon doen. Ds. Dijkstra vult aan, dat een artikelenreeks, door Ds. Hangelbroek in de *Groninger Kerkbode* geschreven over Soemba, in een boekje zal worden uitgegeven. De oplage zal zijn 16000 exemplaren. De opbrengst daarvan zal zijn voor de Zending op Soemba.

7. Ds. Smitt rapporteert omtrent den arbeid op Soemba. Goede berichten komen van M. D., die op Soemba arbeiden. De uitzending van een vierden dienaar zal op de Part. Synode ter sprake worden gebracht.

8. Door Ds. Groot-Nibbelink wordt gerapporteerd over den Evangelisatiearbeid in Drente. Voor den arbeid te Langerak meldde zich een broeder aan, doch wijl dit door enkele bezwaren gedrukt werd, ging men tot benoeming nog niet over. Te Ruinen gaat de arbeid geregeld voort onder leiding van Br. J. de Braal. Ook op de andere plaatsen gaat de arbeid voort, terwijl men ook te Halen zal trachten te beginnen met Zondagsschoolarbeid.

9. Door Br. Beekman wordt gerapporteerd namens de op de vorige vergadering benoemde commissie ter voorbereiding van een classikalen Zendingsdag; deelt mee, dat de kosten zijn voorgerekend en plannen zijn gemaakt, en geeft nu de verdere bespreking daarvan aan de vergadering over. Besloten wordt dientengevolge een classikalen Zendingsdag D.V. te houden op Donderdag 18 Aug. a.s. in het bosch te Zuidlaren. Als sprekers zullen optreden: Br. J. Beekman van Zuidlaren, openingswoord; Ds. H. Dijkstra van Smilde zal spreken over Soemba; Br. P. Koster van Appelscha over de Zending onder de Joden; Ds. W. W. Smitt van Assen over de Zendingsconferentie te Edinburg; Ds. Meijering van Wildervank — of een ander — over?; terwijl Ds. H. Hangelbroek van Borger een slotwoord zal spreken.

10. Aan de orde komt nu de regeling voor den dienst en de pensionneering van oefenaren in de Geref. Kerken van de classis Assen. Zonder wijziging wordt deze regeling aangenomen en zal doorgezonden worden naar de Part. Synode.

11. Voorts komt in behandeling de regeling van den arbeid der Evangelisatie, uitgaande van de Geref. Kerken in de prov. Drente, welke na enkele wijzigingen wordt goedgekeurd.

12. Aan een Kerk wordt advies gegeven in een tuchtzaak, terwijl aan een andere Kerk geadviseerd wordt in zake tucht op doopleden.

13. Als consulent voor Gasselternijeveen wordt aangewezen Ds. H. Hangelbroek van Borger.

14. De rondvraag naar art. 41 K. O. levert niets belangrijks op.

15. Als deputaten naar de Part. Synode worden gekozen de Ds.: W. W. Smitt, H. Hangelbroek en G. H. Zahn; secundi de Ds.: G. Groot Nibbelink en J. Scholten, benevens de Oud.: P. Koster van Appelscha, J. Beekman van Zuidlaren en J. Hoogewind van Smilde als primi; en als secundi: O. Dijkstra van Een, J. M. Mulder van Zuidlaren en J. Buning van Assen.

16. Censure wordt gehouden naar art. 43 K. O.

17. De praeses sluit de vergadering en gaat voor in dankzegging.

Op last der classis:

P. KOSTER.

Appelscha, Mei 1910.

Kort verslag van de werkzaamheden der Part. Synode van Geref. Kerken in Overijssel.

Na opening door den praeses der roepende kerk nemen zitting in het moderamen de brs. Dr. Schot als praeses, Dr. Hania als assessor en Ds. de Jong als scriba.

Een verzoek om steun als ten vorigen jare wordt opnieuw ingewilligd.

Een protest inzake pensioen wordt voor kennisgeving aangenomen.

Verschillende Deputaten brengen rapport uit. Deputaten art. 13 stellen voor ƒ 1000 te vragen uit de Generale kas. Wordt goedgevonden.

Het voorstel van Deputaten art. 19 om alleen studenten in de Theologie als alumni op te nemen, wordt met het amendement: „tenzij in zeer bijzondere gevallen", aangenomen. Besloten wordt te blijven bij drie collecten in de twee jaren en aan de alumni wordt verhooging toegestaan.

Twee bezwaarschriften over dezelfde zaak uit d. H. worden gelezen en overwogen. De zaak wordt tot nader onderzoek naar de classis teruggewezen.

Inzake de Zending wordt het voorstel van Deputaten om een vierden missionairen dienaar uit te zenden, eenparig aangenomen en wat de onderwijsplannen betreft, aan Deputaten machtiging verleend.

Op verzoek van de classis Deventer die den arbeid onder de Nederlanders in Rheine ter hand nam, wordt door de Part. Synode steun toegezegd voor dit werk.

Een conceptregeling voor hulpbetoon aan minvermogende zenuwlijders enz. wordt verworpen en besloten het te laten zooals het is.

Een voorstel van de classis Ommen: „De classis verzoekt pogingen aan te wenden, opdat langs den kerkelijken weg bij de Overheid wordt aangedrongen op wederinvoering van de doodstraf, wordt aangenomen.

Aan de hulpbehoevende kerken wordt als vroeger steun toegezegd.

Deputaten worden gecontinueerd. Voor Ds. Ploos van Amstel die uit de Provincie vertrok, wordt Ds. Dwarshuis als Deputaat voor de Zending en Ds. Gispen als quaestor benoemd.

Volgende Part. Synode, door de classis Zwolle saam te roepen, zal D. V. gehouden worden den 1en Woensdag in Juni 1911.

De praeses sluit de vergadering, de scriba gaat in dankgebed voor.

Namens de Part. Synode voorn.:

W. DE JONG, *scriba.*

Buitenland.

Engeland. Een Hindoe over de Protestantsche Zending in Engelsch-Indië.

Een Hindoe schreef in een Zuid-Indisch tijdschrift, de *Mysore Review* het volgende omtrent de Protestantsche zending.

„Wij gebruiken deze gelegenheid om onze volksgenooten te verzoeken, dat zij de Protestantsche zendelingen niet verkeerd beoordeelen en hun geen verkeerde bedoelingen toedichten. Zij maken geen geheim van het doel waarmede zij naar Indië komen. Zij verklaren dat zij de bewoners van dit land door overtuiging voor het Evangelie zoeken te winnen, en maken geen gebruik van dwangmiddelen. Zij zijn echter de baanbrekers en bevorderaars der hoogere Westelijke beschaving en stellen ons voor oogen wat het huiselijk leven en de Europeesche zedelijkheid is. Zij maken het voor ons mogelijk de waarde van de maatschappelijke instellingen der Engelschen, die door den gang der gebeurtenissen onze wettige overheid geworden zijn, te waardeeren. Hunne universiteiten en hoogere scholen kunnen onder de beste van ons land gerekend worden, aan welke onderscheidene van onze beste mannen werden opgeleid. In den regel zoeken zij geen bekeerlingen te krijgen door slechte middelen. Wij souden dus deze onbaatzuchtige werkers altijd voor de ware vrienden van Indië moeten aanzien".

Wat blijkt uit deze ontboezeming? Dat deze Hindoe de missionairs der Christelijke kerk beschouwt als dragers van de Europeesche beschaving, als bevorderaars van de Westersche ontwikkeling. Hij ziet niet in, dat alleen de kracht van het Evangelie een volk ook maatschappelijk en staatkundig kan verheffen. Telkens wanneer wij lezen van waardeering van den arbeid der zending vreezen wij, dat de arbeid der zendelingen minder gewaardeerd wordt om de kracht tot bekeering die van hen uitgaat, dan om de macht om den maatschappelijken toestand van het volk op te heffen. Zou dit niet mede te wijten zijn aan de wijze van optreden en werken van sommige zendelingen?

Hongarije. Prof. Zoványi afgezet.

Wij meenden uit eene mededeeling uit Hongarije te moeten afleiden, dat de Gereformeerden den hoogleeraar Zoványi, in zijn ambt als professor in de kerkgeschiedenis hadden gelaten, al deden zij dat deel van zijn werk waarin hij een smadelijk en onbekookt oordeel over Calvijn uitsprak, vernietigen. Doch het blijkt tot onze voldoening, dat men verder is gegaan. De algemeene vergadering der Gereformeerde Kerken aan deze zijde van de Theisz besloot hare deputatie voor de Hoogeschool uit te noodigen, haar zoodanige voorstellen te doen, waardoor tucht uitgeoefend zou worden over het zoo trouweloos handelen met het vaderlijk erfdeel en het verder voortgaan op dien weg verhinderd wierd. De deputaten kwamen toen op de algemeene vergadering van 22 Sept. 1908 met het voorstel, om den hoogleeraar te schorsen en een plaatsvervanger voorloopig aan te stellen. In dit voorstel werd gememoreerd, dat er tegen Professor Zoványi, vóór het aanvaarden van zijn professoraat, vier maal en als hoogleeraar tweemaal een tuchtzaak moest begonnen worden, en dat hij viermaal disciplinair gestraft werd. De vergadering nam het voorstel der deputaten met algemeene stemmen aan. Er moest nu eene nieuwe tuchtzaak tegen den hoogleeraar begonnen worden, waarop het districtsgericht hem schorste.

Doch Zoványi weerde zich krachtig. Hij wist van den voorzitter van het Generaal-Convent te verkrijgen, dat het gericht van het Donaudistrict zijn zaak behandelen zou, onder voorwendsel dat de leden van het Theisz-district hem vijandig gezind waren. Daarbij begon hij in de pers een formeelen veldtocht tegen de Gereformeerde leiders in het district en stelde hij zich aan als een martelaar voor leer- en gewetensvrijheid, en als een man die vervolgd werd, omdat hij misstanden aan het licht gebracht had. De publieke opinie was vóór Zoványi en tegen de mannen die voor het Gereformeerd karakter der Universiteit te Sárospatak streden.

Het gericht van het Donau district maakte geen haast. In het voorjaar van 1909 werden de getuigen gehoord; eerst de zesten October werd de uitspraak gedaan. Die uitspraak was: vrijspraak op alle punten van aanklacht. Maar de advocaat van het gericht ging in hooger beroep. Zoo kwam de zaak voor het Conventsgericht. En deze rechtbank ontzette Zoványi uit zijn ambt en kende hem slechts een half pensioen toe.

In het vonnis wordt wel toegegeven, dat een hoogleeraar vrij moet zijn in zijn leeren, doch dat het niet aangaat, dat men hem toestaat leeringen te verkondigen die in lijnrechten strijd zijn met de leer der Geref. Kerk in Hongarije. Ofschoon het niet tot zijn taak behoorde, sprak hij over den dood en de opstanding van Christus op een manier, die wel geschikt was om het geloof van de aanstaande dienaren des Woords te doen wankelen. Ook spreekt het vonnis er van, dat Zoványi Calvijn op zijn colleges schetste als een sombere persoonlijkheid in de wereldgeschiedenis, als een man met inquisitoriale neigingen; hetgeen ook uitgesproken wordt in het vernietigde aanhangsel bij Warga's werk, waarin hij een criticK op Calvijn uitoefende, die, ook uit wetenschappelijk oogpunt, beneden peil was. Al deze daden van den aangeklaagde deden duidelijk aan den dag komen, dat hij tegen de wet der Kerk (§ 34, bl. 4 en 11) had overtreden en daarom schuldig moest worden verklaard.

De hoogleeraar hield wel staande, dat hij recht gehad had zich zoo mondeling en schriftelijk uit te laten gelijk hij deed, omdat er leer- en gedachtenvrijheid zijn moet. Doch het vonnis meent, dat een hoogleeraar aan de Theologische faculteit van de Gereformeerde kerk, in dienst van die kerk is en dat die kerk hem niet bezoldigt om haar geloof te bestrijden, maar om aich trouw te betoonen aan die kerk en hare leer. Wanneer zijn overtuiging en de daaruit vloeiende leer met zijn kerk en haar leer in strijd komt, en hij daarom geen getrouw dienaar der kerk meer zijn kan, is hij volgens zijn geweten verplicht zijn ontslag te nemen. De Hongaarsche Geref. kerk is een levend organisme, dat wanneer het wil blijven voortleven, niet dulden kan, dat de door haar bezoldigde aangestelden, onder haar autoriteit eene zoodanige werkzaamheid ontwikkelen, die tot verwoesting van hare gemeenschap leiden moet.

De aangeklaagde had zich ook verdedigd met er op te wijzen, dat de door hem verkondigde leer niet met zijn ambtseed als predikant in strijd was. Immers indertijd had hij den ambtelijken eed in Zevenbergen afgelegd, en daarin wordt de Hevetische confessie niet genoemd. Het Conventsgericht zag uit deze bewering met leedwezen, met welk een scherpen blik de aangeklaagde de leemten van de eedsformule heeft nagespeurd, ten einde zonder met de tucht in aanraking te komen, zijn aanvallen tegen zijn kerk te kunnen richten, en het was daarom van oordeel dat men een zoo gezinde persoonlijkheid in het welbegrepen belang van de kerk niet met een goed geweten den leerstoel van eene Theologische faculteit kon laten bezetten.

Het vonnis van het Conventgericht heeft niet sooveel opzien gebaard als men, na den persveldtocht verwachten kon. Het komt ons voor, dat er ook van liberalistische zijde niet veel tegen in te brengen is.

Het oordeel dat over Zoványi uitgesproken is, was een eindoordeel. Wel heeft de gewezen hoogleeraar appel aangeteekend bij den Hongaarschen minister van eeredienst, op grond van het feit dat de koning over de Gereformeerde kerk het *jus supremae inspectionis* (het recht van het opperste toezicht) bezit. Maar al wilde de minister dit recht laten gelden, hij zou niet in staat zijn een vonnis te casseeren, dat volgens de door den Koning goedgekeurde kerkelijke wetten geslagen is.

Dat de zaak van Zoványi voor de Hoogeschool en de kerk van het hoogste gewicht is, behoeft geen betoog. Het verblijdt ons, dat het lichaam der Gereformeerde kerk in Hongarije zoo gezond gebleken is, dat ze in staat bleek een ingedrongen splinter er uit te drijven.

WINCKEL.

Inteekenbiljet.

De ondergeteekende, abonnent op *De Heraut*, wenscht te ontvangen: een ex. van de Uitgave in boekformaat der artikelenreeks ***Pro Rege*** door **Dr. A. KUYPER,** in drie deelen voor den prijs van **ƒ 7.50** (bij vooruitbetaling te voldoen) voor zichzelf en bovendien ____ ex. van dit premiewerk voor zijne medelezers, namelijk voor .

(*naam*) _____ te _____

(*naam*) _____ te _____

Saam ____ exemplaren, waarvoor de gelden, bedragende per kwartaal / 1.25 per ex. door ondergeteekende per postwissel zullen worden toegezonden.

de Administratie van *De Heraut* wordt verzocht per kwitantie te innen.

Bij het compleet komen van het premiewerk verzoekt ondergeteekende toezending van ____ stel losse banden.

(*Naam*) _____

(*Woonplaats*) _____

(*Datum*) _____

Voor Kinderen.

UIT KWAAD TOT GOED.

XV.

ACHTERUIT.

Het is niet onbegrijpelijk of liever heel verklaarbaar, dat die twee, ondanks het groot verschil in leeftijd, mettertijd vrienden werden en zoo met elkaar omgingen.

Alle werk toch moest nu door hen, voor zoover noodig, samen worden verricht. Ze waren heele dagen in elkaars gezelschap, raakten veel meer in gesprek en leerden de een den ander veel beter kennen dan vroeger.

De baas werd spraakzamer dan hij ooit in den winkel was geweest, en de knecht dorst zich veel vrijer uitspreken dan eertijds. Er was tusschen hen een genegenheid ontstaan, die maakte dat men elkaar gaarne hielp. En zoo vlotte het werk best, — was er maar meer werk geweest!

Nu kwam er echter iets in hun leven bij, dat vroeger althans in één hunner had ontbroken. Jan Velders was de oude niet meer. Wat hiervan, menschelijkerwijs, de oorzaak was, hebben we gezien. Allengs had hij het gezelschap van lichtzinnige vrienden er aan gegeven. Het schuitjevaren en nog meer op Zondag was uit. Hij ging weer geregeld, als in zijn jengd, ter kerk en bracht dikwijls een deel van den Rustdag bij Van Kampen door.

Vroeger zou hij dat heel vervelend hebben gevonden, doch nu niet. Want er was in hem, door de werking van des Heeren Geest een lust ontwaakt, tot de hooge en eeuwige dingen van Gods Koninkrijk, een zoeken van den Heere Jezus en het heil dat in Hem is. Zoo luisterde hij nu ook gaarne, als zijn oude vriend sprak of las over den Heiland, die de Weg is ter behoudenis. Want hij gevoelde nu, dat ook hij zulk een Verlosser noodig had en hoe het een genade des Heeren was, dat hij vrienden had gevonden, die hem op den Zaligmaker wezen en uit het Woord spraken, dat den eenvoudigen wijsheid geeft.

't Sprak van zelf, nu Velders als het ware van knecht huisvriend was geworden, dat hij ook meer in aanraking kwam met de overige huisgenooten. Hij was nog geenszins vergeten wat de moeder en de dochter voor hem hadden gedaan. Zij op hun beurt hadden groote achting voor hem gekregen, door zijn gedrag jegens zijn baas. Zoo ontstond er dus weerzijds een genegenheid, die er ten slotte toe leidde, dat Jan, die Betje reeds lang had liefgekregen, haar ten huwelijk vroeg. En al was nu Velders ook haar mindere in stand, en kon hij haar geen leven van gemak en weelde beloven, Betje zag daar niet op, eenvoudig omdat zij wederom Velders lief had. Dat ook hij thans lust betoonde in des Heeren wegen te wandelen, was haar een oorzaak van groote blijdschap, en maakte het haar gemakkelijk op zijn vraag ja te zeggen.

Tegen den tijd dat Velders dacht te gaan trouwen had van Kampen tot hem gezegd: „Beste vriend, ik voel dat mijn jaren klimmen. Ik kan niet meer zoo voort. Daarom geloof ik, dat het beter is, dat je de smederij maar overneemt. Ik behoef er niets voor te hebben. 't Is ook het eenige, dat ik je in het huwelijk kan meegeven, en niet veel waarde. Maar ik zelf ben voor het werk niet meer geschikt. Je moet beter hulp hebben".

Toen het huwelijk tusschen Jan en Betje gesloten was bleven Van Kampen en zijn schoondochter bij de jonge lieden inwonen. Men hoopte maar, nu er een nieuwe kracht aan het hoofd der zaak was gekomen, dat de smederij weer tot den ouden bloei zou geraken, en Van Kampen rekende daar misschien wel op. Doch het liep anders.

Want er was een boose tijd aangebroken, en vooreerst was er geen beterschap te zien.

Ons lieve vaderland, dat nu „de Bataafsche republiek" heette, had zich, gelijk we zagen, verbroederd met Frankrijk. Het bleek echter weldra, dat we daarvoor, bij al het vreugdegeroep over vrijheid, toch onze vrijheid gansch prijsgaven.

De vriendschap met Frankrijk berokkende ons de vijandschap met Engeland, en eens recht werd dit duidelijk, toen we, al meer en meer onder Franschen invloed geraakt, ten slotte om zoo te zeggen, overal moesten gaan, waar Frankrijk ging. Wel werd er kort na het begin der negentiende eeuw, te Amiëns vrede gesloten tusschen Frankrijk, Nederland en Engeland, maar deze vrede was van korten duur, en kostte ons het bezit van het prachtig eiland Ceylon, zoodat we nu geheel uit Voor-Indië waren verdreven. Wel hoopte men, dat handel en welvaart weer zouden herleven, doch die hoop bleek ijdel.

In Frankrijk was Napoleon aan het bewind gekomen, de man, die zich van gewoon officier tot den hoogsten rang in den staat had opgewerkt, en die nu een tien jaar lang Europa met zijn naam en macht vervullen zou, om eer nog weer tien jaren voorbij waren, vergeten te sterven op een eiland in den Atlantischen Oceaan.

't Was zijn doel Nederland tot een gewest of deel van Frankrijk te maken, wat ten slotte voor korten tijd is gelukt. Bijna voortdurend leefde Napoleon, keizer der Franschen geworden, in oorlog, nu met Oostenrijk, dan met Pruisen, straks met Spanje of met Rusland en voortdurend met Engeland. In al deze oorlogen moesten wij echter meehelpen, er groote onkosten voor maken, om ten slotte al armer te worden, wijl de handel stil stond, de nering verliep, en op zee Engeland meester was, dat ons tot zijn vijanden rekende, wijl wij bondgenooten waren der Franschen.

Dat in zulke tijden een zaak, die al niet bloeiende was, steeds meer achteruitging, is licht te begrijpen. Als de rijkdom van een land vermindert, de vermogende lieden gaan besuinigen, en niemand meer dan het strikt noodige zich aanschaft, lijden allen daaronder die van hun handel of hun bedrijf moeten leven. Ook Velders bemerkte dat. Wat hij ook deed, hoe hij zich ook inspande, het werk nam eer af dan toe, zoodat hij het al spoedig met een jongmaatje stellen kon, en niet eens een volslagen knecht meer noodig had.

Dat was natuurlijk een tegenslag voor al de huisgenooten, die 't zoo anders gehoopt hadden. Vooral de oude smid leed er veel onder, al zei hij dat zoo niet. Hij had zoo gewenscht, dat Jan de oude, vermaarde zaak er weer bovenop zou helpen en hij Van Kampen nog eens weer een drukken winkel met veel knechts zou aanschouwen, gelijk hij 't vroeger had gekend. Nu het zoo gansch anders liep, kon hij wel alles in des Heeren hand stellen, maar als hij zag hoe stil het soms in de werkplaats was, voelde de grijsaard zich toch niet zelden neergeslagen en begon hij te verlangen een wereld te verlaten, waarin op niets te bouwen valt. Dat verlangen nu werd vervuld, nog eer er iemand op verdacht was. In den herfst twee jaren na het huwelijk werd de oude baas ziek, en reeds een paar dagen later ontsliep hij. Zijn einde was vrede; het leven was hem Christus geweest, daarom was het sterven hem gewin.

Niet lang hierna was de verplaatsing van de smederij gevolgd, waarvan we al vroeger spraken. De huur van het huis in de Hartenstraat was te hoog dan dat Velders die langer kon betalen, nu ook zijn gezin dat met een dochtertje was vermeerderd, meer uitgaven vorderde. Zoo was hij dan naar de Rozenstraat — zonder rozen! — getogen, waar men goedkooper woonde. Daar echter de smederij zoo weinig opbracht, trachtte de schoonmoeder, al was zij nu reeds oud, toch nog te helpen door met naaiwerk iets te verdienen. 't Was gelukkig, dat men in dit gezin den Heere kende en diende. Zoo bleef de tevredenheid bewaard door berusting in Gods weg en vertrouwen op Hem, al was die weg ook moeilijk, vooral voor hen die beter dagen hadden gekend.

De smederij in de Rozenstraat zou een korter bestaan hebben dan die in de Hartenstraat. Want, terwijl het huisgezin grooter werd, namen de inkomsten gaandeweg af. Na het eerste jaar in de nieuwe buurt moest Jan met droefheid 't aan zijn vrouw bekennen. We gaan zoo hard achteruit als een paard kan trekken".

„We zullen het den Heere zeggen, lieve man", antwoordde de vrouw, die al lang gezien had dat de zaken slecht gingen. En intusschen moeten wij doen wat onze hand te doen vindt".

Zoo ging men het tweede jaar in maar ook dat bracht geen beterschap.

HOOGENBIRK.

INGEZONDEN STUKKEN.

(*Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie*)

Zeer geachte Redacteur,

Vergun mij een enkel woord.

En wel naar aanleiding van de in het laatste *Heraut*-nummer opgenomen recensie van *Postmus, Oud-Holland en de Revolutie.*

De geachte recensor spreekt als zijn gevoelen uit alsof er, wat de samenstelling van den